

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини,
природничо-географічний факультет,
кафедра географії та методики її навчання (Україна),
Інститут педагогіки НАПН України,
відділ методики навчання географії та економіки (Україна),
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського,
природничо-географічний факультет, кафедра географії (Україна),
Одеський національний університет ім. І.І. Мечникова,
геолого-географічний факультет (Україна),
Софійський університет імені Святого Климента Охридського (Болгарія),
Ойцовський національний парк (Польща),
Білоруський державний педагогічний університет імені Максима Танка,
факультет природознавства, кафедра географії
і методики викладання географії (Білорусь),
Газета «Краєзнавство. Географія. Туризм» (Україна),
Гайворонський районний краєзнавчий музей, Кіровоградська область (Україна)

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

*VIII ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
(З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ)*

«ГЕОГРАФІЯ ТА ЕКОЛОГІЯ: НАУКА І ОСВІТА»

9-10 квітня 2020 року

Умань
2020

*Затверджено до друку Вченою радою природничо-географічного факультету
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
(Протокол № 8 від 31 березня 2020 р.)*

Редакційна колегія:

Браславська О.В. – доктор педагогічних наук, професор, зав. кафедри географії та методики її навчання, УДПУ імені Павла Тичини (відповідальний редактор);
Лаврик О.Д. – доктор географічних наук, доцент, УДПУ імені Павла Тичини (заступник відповідального редактора);
Денисик Г.І. – доктор географічних наук, професор, зав. кафедри географії, ВДПУ імені Михайла Коцюбинського;
Миколайко В.П. – доктор сільськогосподарських наук, професор, декан природничо-географічного факультету УДПУ імені Павла Тичини;
Совгіра С.В. – доктор педагогічних наук, професор, зав. кафедри хімії, екології та методики їх навчання, УДПУ імені Павла Тичини;
Красноштан І.В. – кандидат біологічних наук, доцент, зав. кафедри біології та методики її навчання, УДПУ імені Павла Тичини;
Ситник О.І. – кандидат географічних наук, доцент, УДПУ імені Павла Тичини (відповідальний секретар);
Кравцова І.В. – кандидат географічних наук, доцент, УДПУ імені Павла Тичини;
Козинська І.П. – кандидат географічних наук, доцент, УДПУ імені Павла Тичини;
Максютов А.О. – кандидат педагогічних наук, доцент, УДПУ імені Павла Тичини;
Запорожець Л.М. – кандидат педагогічних наук, доцент, УДПУ імені Павла Тичини;
Герасименко О.В. – кандидат педагогічних наук, доцент, УДПУ імені Павла Тичини;
Безлатня Л.О. – кандидат географічних наук, доцент, УДПУ імені Павла Тичини;
Рожі І.Г. – кандидат педагогічних наук, викладач, УДПУ імені Павла Тичини;
Макаревич І.М. – кандидат педагогічних наук, викладач, УДПУ імені Павла Тичини;
Озерова Л.А. – викладач, УДПУ імені Павла Тичини;
Петричук О.І. – лаборант кафедри географії та методики її навчання, УДПУ імені Павла Тичини (технічний секретар).

Г35

Географія та екологія: наука і освіта : зб. матеріалів 8 Всеукр. наук.-практ. конф. (з міжнар. участю), м. Умань, 9-10 квіт. 2020 р. / Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини, Ін-т педагогіки НАПН України, Вінницький держ. пед. ун-т імені Михайла Коцюбинського [та ін.] ; [редкол: Браславська О. В. (відпов. ред.), Лаврик О. Д., Денисик Г. І. [та ін.]. – Умань : Візаві, 2020. – 228 с.

До збірника матеріалів конференції ввійшли доповіді та тези, якими охоплено широкий спектр географічних і екологічних досліджень. Під час роботи конференції висвітлено такі питання: інтеграція сучасної географічної освіти і науки у міжнародний простір; історія становлення географії на теренах європейського простору; фундаментальні та прикладні дослідження в географії: досягнення, проблеми, перспективи; екологічний моніторинг України та зарубіжних країн; активні форми і методи навчання географії та екології у закладах освіти.

УДК – 91:502/504:54]:001.8]](06)

ЗМІСТ

Браславська О.В., Кравцова І.В.

КАФЕДРА ГЕОГРАФІЇ ТА МЕТОДИКИ ЇЇ НАВЧАННЯ УМАНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ: ЗДОБУТКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	7
--	----------

Безверха Л.І.

АНТРОПОГЕННІ ТРАНСФОРМАЦІЇ НАЙБІЛЬШИХ РІЧОК АЗІЇ	16
---	-----------

Безлатня Л.О., Макаревич І.М., Чернишова К.І.

ПРОБЛЕМИ ЛАНДШАФТНОГО РІЗНОМАНІТТЯ ВІННИЧЧИНИ	22
--	-----------

Браславська О.В., Курус С.І.

ОСОБЛИВОСТІ ПОБУДОВИ ПРОБЛЕМНИХ ЗАВДАНЬ З ФІЗИЧНОЇ ГЕОГРАФІЇ	27
---	-----------

Гапонова Л.П.

МОНІТОРИНГОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ ЦИКЛОПОІДНИХ КОПЕПОД НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНСЬКОГО ПОЛІССЯ	31
---	-----------

Герасименко О.В., Леута В.В.

АДАПТИВНІ ПОСТІНДУСТРІАЛЬНІ ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ЗМІНИ ВИРОБНИЧИХ ТЕРИТОРІЙ М. УМАНЬ (НА ПРИКЛАДІ ЦЕНТРАЛЬНОЇ ЧАСТИНИ)	34
--	-----------

Гончарук В.В., Макаревич І.М.

ОСВІТНЬО-НАУКОВИЙ ТА УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ СИСТЕМИ МОНІТОРИНГУ ДОВКІЛЛЯ	37
--	-----------

Денисик Г.І., Стефанков Л.І., Канський В.С.

ПОКИ ЩО НЕ ВИЗНАНІ, ОДНАК ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ЛАНДШАФТОЗНАВСТВА В УКРАЇНІ	42
--	-----------

Душечкіна Н.Ю.

ЕКОЛОГІЧНА ЯКІСТЬ ПИТНОЇ ВОДИ ЧЕРКАСЬКОГО РЕГІОНУ	48
--	-----------

Душечкіна Н.Ю., Ляховський Я.Г.

ПРОБЛЕМА МАЛИХ РІЧОК НА ПРИКЛАДІ ПРИТОКИ РІЧКИ ПАЛАНКА	51
---	-----------

Запорожець Л.М., П'ятківський О.С.

ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОГО МИСЛЕННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ ЗАСОБАМИ ПРОЕКТНОГО НАВЧАННЯ НА УРОКАХ ГЕОГРАФІЇ	55
--	-----------

Зеленська Л.І.

ГЕОГРАФІЧНИЙ КВЕСТ: ГРА ЧИ ЕФЕКТИВНЕ НАВЧАННЯ?.....	59
--	-----------

Зубкович І.В., Зубкович В.В.

ОЦІНКА ПРОСТОРОВО-ТИПОЛОГІЧНОЇ СТРУКТУРИ УГІДЬ БАСЕЙНОВОЇ СИСТЕМИ ОЗ. ОЗЕРЯНСЬКЕ (ВОЛИНСЬКЕ ПОЛІССЯ) ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ГІС-ТЕХНОЛОГІЙ	62
---	-----------

Ігнатишин В.В., Іжак Т.Й., Ігнатишин А.В., Ігнатишин М.Б.

ЕКОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ГЕОФІЗИЧНИХ СПОСТЕРЕЖЕНЬ В ЗАКАРПАТСЬКОМУ ВНУТРІШНЬОМУ ПРОГІНІ	66
--	-----------

<i>Імангулова Т.В.</i>	
ЕКОЛОГІЧНА ОСВІТА УЧНІВ В ІНТЕРЕСАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	71
<i>Кисельов Ю.О., Шутак К.В.</i>	
ПОСЕЛЕНСЬКІ ГІДРОЕКОСИСТЕМИ ЯК ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ ТЕРИТОРІЇ	75
<i>Ковальчук І.П., Шевченко О.В., Ковальчук А.І., Влаєва Д.О.</i>	
ЦИФРОВЕ АТЛАСНЕ КАРТОГРАФУВАННЯ ОЦІНКИ ЗЕМЕЛЬ	78
<i>Козинська І.П.</i>	
ОСНОВНІ ФАКТОРИ РОЗВИТКУ ТРАНСПОРТУ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ	83
<i>Кононенко С.І., Шемякін М.В.</i>	
ІНСТРУМЕНТАЛЬНИЙ МОНІТОРИНГ СТАНУ ОБ'ЄКТІВ У ЗОНІ РИЗИКУ	88
<i>Копилець Є.В.</i>	
ГЕОГРАФІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ МЛИНАРСТВА В ОРГАНІЗАЦІЇ КРАЄЗНАВЧО-ПОШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ	92
<i>Коптева Т.С.</i>	
ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ ТА ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ КРИВОРІЗЬКОЇ ЛАНДШАФТНО-ТЕХНІЧНОЇ СИСТЕМИ	95
<i>Кравцова І.В.</i>	
ВІЗІЇ ЦЕНТРАЛЬНОЇ ЄВРОПИ В СТРУКТУРІ САДОВО-ПАРКОВИХ ЛАНДШАФТІВ	100
<i>Криловець М.Г., Шустова В.С.</i>	
РОЛЬ ШКІЛЬНОГО КРАЄЗНАВСТВА І ТУРИЗМУ В СОЦІАЛЬНОМУ ВИХОВАННІ УЧНІВ	103
<i>Курганевич Л.П., Іванов Є.А.</i>	
МОНІТОРИНГ ЯКОСТІ ПОВЕРХНЕВИХ ВОД ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ: СТАН І ФУНКЦІОНУВАННЯ	107
<i>Лаврик О.Д., Цимбалюк В.В., Григоренко Д.В.</i>	
БЕЛІГЕРАТИВНІ ДОЛИННО-РІЧКОВІ ЛАНДШАФТНО-ТЕХНІЧНІ СИСТЕМИ ПРАВОБЕРЕЖНОЇ УКРАЇНИ	111
<i>Максютов А.О., Мельниченко В.А.</i>	
ОБ'ЄКТИ СВІТОВОЇ СПАДЩИНИ ЮНЕСКО	113
<i>Мартинюк В.О., Зубкович І.В., Андрійчук С.В.</i>	
БАТИМЕТРИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ОЗЕР ВОЛИНСЬКОГО ПОЛІССЯ ДЛЯ ПОТРЕБ ЇХНЬОГО ЛАНДШАФТНОГО КАРТОГРАФУВАННЯ	116
<i>Мацко П.В., Загорулько Д.М.</i>	
ПРОСТОРОВИЙ РОЗПОДІЛ ГУМУСУ В ҐРУНТАХ ДПДГ «АСКАНІЙСЬКЕ» КАХОВСЬКОГО РАЙОНУ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ	122
<i>Моргун Е.Н.</i>	
ЭКОЛОГИЯ В КОЧЕВОМ ОБРАЗОВАНИИ ЯМАЛЬСКИХ НЕНЦЕВ	124

*Мацко П.В., к.с.-г.н., доц.
кафедри наук про Землю
ДВНЗ «ХДАЕУ»
Загорулько Д.М., студент
ДВНЗ «ХДАЕУ»
e-mail: matsko_p@ukr.net*

ПРОСТОРОВИЙ РОЗПОДІЛ ГУМУСУ В ҐРУНТАХ ДПДГ «АСКАНІЙСЬКЕ» КАХОВСЬКОГО РАЙОНУ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Ґрунтовий покрив дослідної станції представлений в основному чорноземами південними й темно-каштановими ґрунтами із плямами їх дефльованих різностей, а також слабodefльованими ґрунтами 94,9%. У подах, в умовах періодичного підвищеного перезволоження, сформувалися глеюваті й глеєві ґрунту 2,5 %.

Темно-каштанові ґрунти поширені переважно на безстічних рівнинах водорозділу Дніпро-Молочна. Утворились вони під типчакково-ковильними і полинно-злаковими степами. Характерною ознакою цих ґрунтів є чітка диференціація профілю по елювіально-ілювіальному типу, яку можна визначити як морфологічно, так і за даними гранулометричного аналізу. Будова профілю: гумусний (A_i), верхній перехідний (B_i) і нижній перехідний (B₂) горизонти загальною товщиною 50-65 см [1].

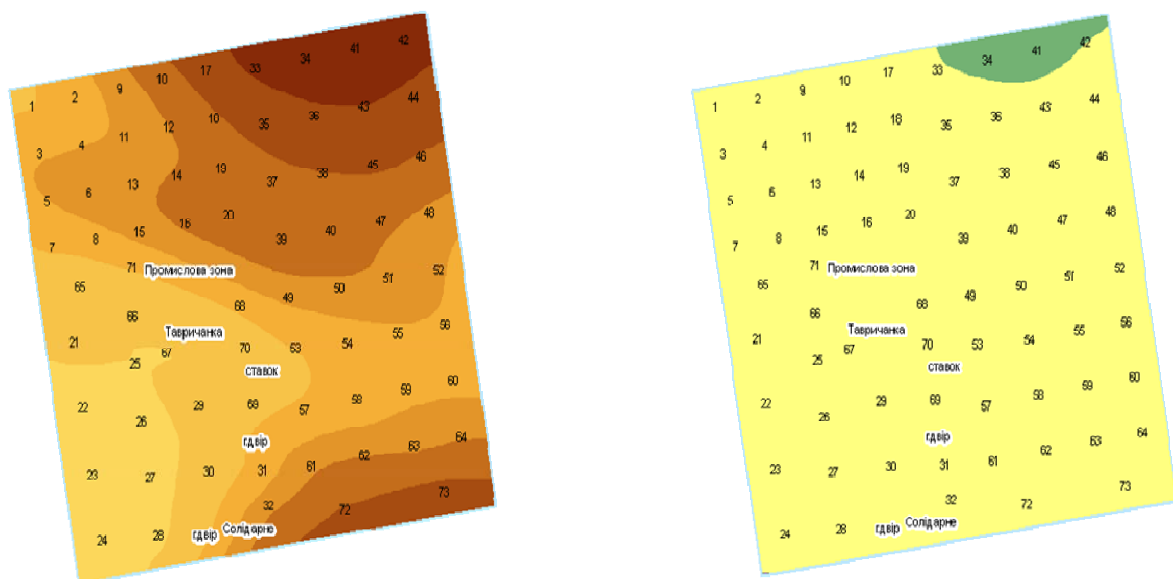
Вміст гумусу в темно-каштанових ґрунтах залежить від гранулометричного складу і складає 2,5-3,5 %. Темно-каштанові ґрунти містять значну кількість загального азоту і валового фосфору, мало забезпечені рухомими формами фосфатів, мають значні запаси валового та рухомого калію, а також мікроелементів.

Гумус – це основна частина органічної речовини ґрунту, яка повністю втратила риси анатомічної будови організмів. Він має велике значення для процесів, які відбуваються у ґрунті, поліпшує хімічні, фізико-хімічні та біологічні властивості ґрунту, є основним резервом накопичення у ґрунті азоту, фосфору, калію та інших елементів живлення.

За даними агрохімічного обстеження ґрунтів в 2015 році з допомогою ГІС-технологій складено картограми вмісту гумусу в ґрунтах ДПДГ «Асканійське» (рис. 1).

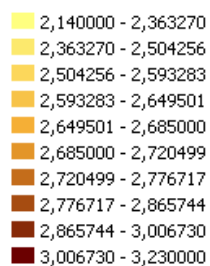
Гумус має велике значення і визначає родючість ґрунту. Він безпосередньо впливає на водний та повітряний режими, структурність і теплоємність, буферність і вбирну здатність ґрунтів. Гумус – джерело енергії для мікроорганізмів і біологічно активних речовин, посилює ефективність внесених мінеральних добрив [2,3].

Дози органічних добрив, які забезпечують бездефіцитний баланс гумусу, варіює в залежності від типу ґрунтів, кліматичних умов, сівозміни та інших факторів.

а

б

< 1,10	дуже низький
1,10-2,09	низький
2,10-3,09	середній
3,10-4,09	підвищений
4,10-5,00	високий
>5,00	дуже високий

Рис. 1. Картограма вмісту гумусу за 2015 рік обстеження:
 а – за даними вмісту від максимального (3,23%) до мінімального (2,14%);
 б – у межах стандартних визначень (середній вміст гумусу у межах – 2,1- 3,09% , підвищений – більше 3,1%)

Узагальнення результатів досліджень, свідчить, що вміст гумусу на території досліджуваної ділянки знаходиться в межах середнього і становить 2,6%-2,7 %, лише невеликі ділянки у межах дослідного господарства мають підвищений вміст гумусу, що зумовлено рельєфом поверхні (вміст гумусу у подових і глесвих ґрунтах більш високий, бо це пов'язане з кращим режимом зволоження ґрунтів) та слаборозвинутою ерозією. Для підвищення вмісту гумусу необхідно правильно будувати структуру посівних площ, більше вносити органічних добрив, запобігати таким негативним процесам, як ерозія.

Таким чином, бездефіцитний баланс гумусу можна підтримати за рахунок зниження його втрат у результаті проведення системи протиерозійних заходів. Вони включають раціональні способи обробки ґрунту, систематичне внесення органічних добрив, проведення сівозмін, заорювання пожнивно – корневих залишків, сидератів тощо. Родючість цих ґрунтів висока, проте недостатня кількість опадів обмежує повне її використання. Регулювання водного і поживного режимів є доцільним заходом підвищення продуктивності цих ґрунтів.

Список використаних джерел

1. Глушук М. М. Динаміка гумусу в основних типах ґрунтів Української РСР: Агрохімія і ґрунтознавство. К., 1981. 350 с.
2. Термінологічний словник з питань ґрунтознавства, агрохімії і меліорації ґрунтів / за ред. Медведєва В. В. Харків «Европродукт», 1998. 80 с.
3. Полупан Н. І. Кількісні та якісні зміни складу гумусу в ґрунтах півдня України в умовах інтенсивного землеробства: *Вісник сільськогосподарської науки*. 1980. № 11. 25 с.

*Моргун Е.Н., к.б.н.,
ведущий науч. сотр. сектора
охраны окружающей среды ГКУ ЯНАО
«Научный центр изучения Арктики»
e-mail: morgun148@gmail.com*

ЭКОЛОГИЯ В КОЧЕВОМ ОБРАЗОВАНИИ ЯМАЛЬСКИХ НЕНЦЕВ

Сегодняшнее поколение растет в цифровой среде, легко ориентируясь в новейших компьютерных технологиях. При подготовке к школе дети посещают